

Излази сваке
недеље.

Претплата се шаље
напред уредништву.
Уредништво је у бо-
словили.

СИОН

За све српске кра-
јеве стаје на год.
60 гр. или 6 фор. на
по год. 30 гр. или
3 фор. на три мес.
15 гр. или 1 фор. и
50 нов.

Неплатена писма од
нередовних допис-
ника не примају се.

ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, ВАСПИТАТЕЉЕ И РОДИТЕЉЕ.

Издаје и уређује проф. богосл. архим. Нестор.

Братска и истинска реч браћи Бугарима и Србима.

Од ослобођења шумадије, као једног од најмањих де-
лића некадашње Србије, а нарочито од хатихумајума и крим-
ске војне, из дана у дан са нама јадном и чемерном рајом
у некадашњој држави св. Саве, догађају се све већа и већа,
све страшнија и ужаснија насиља. Покорени од Косова под
власт наших честитих и високих Султана, од тог доба па
до данас трпесмо и трпимо разне глобе и неправде од по-
јединих насилника, власти и рђавих турака; али смо све тр-
пљиво сносили и носимо.

Од 1776 год. кад грчки фанариоти, цариградски патри-
јарси својим урођеним сплеткама, утаманише нашу српску
пећску патријаршију, и кад понеки зликовци турци, а и власт
повешаше многе српске владике, као у Самокову и другим
местима, па до ослобођења Шумадије, којекако трпела су
се насиља и разне глобе грчких фанариота, јер су од 1776
па до 1830 год., бивале владике и митрополити Срби, и ако
су од грчких патријараха постављани. Од 1830 год. па до
хатихумајума, насиља фанариота превишаваху сваку меру,
јер владике и митрополити бејаху све сами Грци, Анадолије,
а нарочито Бугари, које нам се ваља свећаху због наше

некадашње државе. Но и ова зла, у здравуљ наших честитих и великих султана, претрпесмо и пренесмо.

Од хатихумајума, и Кримске војне, а нарочито, одкад се заподеше ово бугарско и грчко прквено питање, ми трпимо зла и насиља таква од понеке наше рођене браће Бугара, а нарочито њихових просветних преставника и чорбација, да се већ више не може сносити. —

Нема светог храма српског, кога код насилно и лукаво узеше Бугари, а да му надписе и свеце српске не истругаше и не замрљаше; нема светог храма српског, кога још не узеше и не освоише од Срба, а да несу пробали свима па и најподлијим сретствима да га заузму, побугаре, па што је још црње и горе да га не затворе и не утамане; нема светих старих српских књига и утвари да и с њима тако исто не учинише, не утаманише и не попалише; нема светих српских моштију, а да и на њих не насртаху да их униште и побугаре; па би им и сва та зла опростили, да нам још не дирају језик и народност нашу. Нема владике бугарског у нашим крајевима, између Искра, Дунава, Једрене, Солунске Бистрице, Шкумбије и Црног Дрима, а да није свима сретствима покушавао да укине славе, наша света и крсна имена, наше народно одело доламе, натурајући бугарске кулбане и чакшире, јер одиста у Бугара нема ни славе ни долама у Бугарској између Вида, Балкана, Црног мора и Дунава. Нема бугарског учитеља, владике, чорбације и ма каква преставника, који се свима сретствима не труде да униште наш стари и свети српски језик још из доба наших светих Неманића, натурајући свој садањи бугарски; па смо и то трпеливо трпили и трпимо све за рад братства, слоге и љубави, а и трпели би до амина века да нам већ непрекипе оном изјавом некаквих тобожних бугарских одбора, који у ствари и непостоје у Македонији, него су у Цариграду, Трнову, Букурешту, Одеси, Русчуку и другим местима, и која, под видом отвореног писма садањем председнику министарског савета

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

И министар спољних послова г. Јовану Мариновићу изађе у 136. броју „Будућности“ од 1873. год., а која у ствари и није ништа друго: до пашквила неколико овде станујућих Бугарских пропагандиста, који стоје у свези са цариградским пашквилантима и сплеткашима. Ми смо и ту изјаву као и све грдње и управо клевете, које непрестано од поменутог доба излазе у свима Бугарским листовима, сносили и трпели, сматрајући; *да је све то по наређењу непријатеља нашег честитог и великог султана, зликоваца турака и осталих, да се само што већма угњетава народност српски и дражи противу својих господара. јер све те Бугарске листове издају и уређују све сами Турци и Турске државе непријатељи, о својој трошци, преко одијадника од братске нам народности Бугарске, а у самој ствари излазе о нашем зноју и нашој муци.* Да није тако одкуда би у свима бугарским листовима, и скоро у свима њиховим бројевима, излазиле не само грдње и клевете на све оно што је српско, као да смо ми Срби у Турској једина пасторчад, и као да смо ми непријатељи Бугарски, него у којима не би било и пањкања, шпиунисања, и управо дражења, натуткивања, не само појединих турака, но и власти па и самог честитог и великог Султана, противу свега онога што је српско и што неће да се побугари, доводећи све то у неку не постојећу свезу, са свима владама у Шумадији, од кримске војне и предаје градова а нарочито од 1868. год. па до данас.

И ово смо трпели за рад братства и љубави, али кад нас и у српским листовима почеше да нападају и пањкају те ови доносише и доносе о нама разне погрде и називе као: Гоге, Рекалије, Бугари, Цинцари, Арнаути, Шопови, Тоске, и Бог би ти још знао каквих ту нема погрда и назива, које ми ничим не заслуживасмо и не заслужујемо, и кад хоће да на наша леђа натоваре све оно, што сама наша драга браћа Бугари примају и имају; онда то јавно исповедамо пред целим светом и српством, да нас бар ово неби корело за то-

www.божане своје неке милостиње: да ми сви из праве а сада тако-
 зване Старе Србије, колико нас год овде у Шумадији има
 као разних радника и занатлија, никада ни зашто не молисмо,
 нити нам ико икакву милостињу до данас учини, но напрот-
 тив све што је чињено, и што се можда још и данас непре-
 стано чини, чињено је све самој нашој драгој и милој браћи
 Бугарима. Од нас нема ни једнога, који бан бадава вуче од
 Шумадије плате и башкари се по Београду грдећи нас Србе
 па и Шумадинце, који их помажу, и распростирајући Бугари-
 зам по нашим јадним и чемерним крајевима праве Србије, па
 још и у Шумадији, копечећи се некаквим Балканом и неким
 вајним титулама некаквих војвода и тобожних ослободилаца
 Бугарских, и у ствари све самих банкротираних бивших
 бугарских чорбација. Ми сви из нахија праве Србије: Ни-
 шке, Прокупачке, Куршумљиске, Љесковачке, Пиротске,
 Видинске, Софијске, Радомирске, Снегопољске, Струмичке,
 Врањанске, Гниланске, Скопљанске, Тетовске, Кичевске, Ди-
 барске, Оридске, Елбасанске, Битољске, Воденске, Костурске,
 Прилипске, Велешке, Штипске, Радовићске, Разлошке, Кочан-
 ске, Самоковске, Кратовске, Густендилске, Кумановске, Пећ-
 ске и Призренске, колико нас год има, својим сопственим
 трудом и знојем, једући сув и окорео леб с туцаном сувом
 паприком, годишњим бројевима од 80—100.000 душа, и ра-
 дећи своје најтеже, а простије разне занате као: Помостар-
 ски (калдрмациски) пекарски, млекарски, зидарски, наимар-
 ски, рогознички, костретски, пиљарски, стругарски, грнчар-
 ски, ковичарски, и онако надничећи и служећи с крвавим
 знојем и трудом, а на најпоштенији начин зарађујемо кору
 леба и по коју пркавицу, те плаћамо нашем честитом и ве-
 ликом Султану, као и по нешто Шумадији данак, издржа-
 вамо не само наше бедне и сиротне на вилајету породице,
 одкупљујемо се од разних глоба и беда, но још издржавамо
 и чувамо украсе српства и православља, наше звете божије
 храмове, задужбине наших светих краљева, царева и светаца,

а с њима и православље и народност нашу српску као: Ви-соке Дечане, св. Арсенију (патријаршију), св. Спаса, Девич, св. Петра Боришког, Грачаницу, св. Јована Дибарског, св. Атанасија Лешачког, св. Троицу, св. Марка, св. Климента и Наума, св. Владимира, св. Јована Слеччевог, св. Николу Слеччевог, Зрзу, св. Богородицу, Трескавац, св. Аранђела Прилипског, св. Николу Топличког, Кичевску Чисту — Пречисту, Пореч, Ветрско, св. Димитрију, св. Никиту, св. Аранђела, св. Илију, св. Пантелију, Матејчу, св. Прохора, св. Аћима, св. Гаврила, св. Пантелију Кочанског, св. Николу, св. Петку Трнску и Оридску, Калчишту, Све Свете, св. Милутина, св. Николу, па и св. Јована Рилског, и остале Српске св. храмове које нам честити Султани од Косова оставише, а не утаманише и које ми обновисмо и обнављамо.

Ми о свом зноју и трошку, купећи међу собом добровољне прилоге, изучимо и пошљемо по ког учитеља, да нашу децу науче прекрстити се и Богу молити, а преставници наше драге браће Бугара, преставе их, као људе који хоће да поруше Турску царевину, те их ови, и ако немају ни кебе узасе одиста за таке приме и утамањују.

Ми једва сачуvasмо и спасосмо од ваших шпијунлука и доноса јединог од Косова путника Србина, кроз наше крајеве М. С. Милојевића, о коме ви у свима вашим листовима, док беше међу нама и кад оде од нас, па и код самих власти, трубисте: да је српске владе шпиун; да иде да побуни свет, нарочито Арнауте, а не да је путовао, као што и јесте једино ради старина и народних умотворина: те га наше турске власти ватаху, и нуђаху по 10.000 као и ви наша браћа Бугари по 10.000 дуката онима који би га издали, па и сад му личне описе и слике од вас добијене држе по свима својим канцеларијама, и у сваком тамо прешавшем Шумадинцу превиђају га. Ове године путоваше до свога друга и пријатеља Рускога конзула у Призренг г. Панта Срећковић ради виђења, па и њега већ грдите по новинама као да је и он Бог зна

шта радио по Турској, и као да Србима Шумадинцима није слободно путовати по земљи својих праотаца док то неспречавате странцима и вама, да не утамањујете све што је српско. Ми све што смо чинили и чинимо, чинимо о свом сопственом зноју и трошку, бришући сопственим, окорелим и испуцаним у зноју и раду, рукама кржаве сузе своје, док се суза нашег драгог и братског бугарског народа, или бар већине његових преставника, најчешће и једино брисаше и брише рукама Шумадинаца. Ако је био кад а и сад, питомец са понеколико дуката, па и десет, месечног благодјејања, — ваш је син. Ако је бадава печатана од Шумадинаца на Бугарском језику књига, — ваша је; ако су бадава од Шумадинаца даване црквене књиге и утвари — вама су давани; ако је какав под именом патриот ослободилац Бугара и војводе, пропали чорбација и бивши заједно с Турцима зулумћар народни, вукао и можда вуче од Шумадинаца плату, па их зато опет грди и побугарава, — ваш је; ако је каква помоћ цркви и школи каквој, — вашима је; ако је каква помоћ за пострадале и погореле, — за ваше је; ако је попутина и друга каква помоћ за путника у коју другу државу нпр. Русију, и ако је из Бугарске до Русије ближе, но из Београда, — вашима је; једном речју: наша се мила и драга браћа Бугари користе свима милосћама наше браће Срба Шумадинаца, а и треба, па опет и они и по неки сурадници Шумадинских листова, све се туже и нападају на нас, јадну и чемерну рају из Праве Србије, као да им одиста ми нешто сметамо. И ми би у неколико имали разлога, узев у обзир што од нас по неколико десетина хиљада плаћамо данак, да по нешто од Шумадије просимо и молимо, кад се на рачун оних неколицине Бугарских баштована, као с неким правом чини и даје нашој драгој браћи Бугарима, — али ми то нити чинисмо нити чинимо. Да нам није стало до слоге и љубави ми би навели многе ужасне ствари о преставницима братског нам Бугарског народа, од којих би се и они сами згрозили, али ради тога

www.unr.hr неће мо да чинимо, држећи да по неке и сама наша браћа Шумадинци знају.

Оним нашим Србима шумадинским новинарима, који нас тако безразложно и обилато чaste разним погрдним именима, Рекалије, Гоге, Бугари, Цинцари, Шопови, Тоске, Турци, Арнаути и т. д., стављамо да сами о овоме расуде: јели одиста достојно и паметно под оваквим и овим именима цепати и утамањивати своју рођену и праву ако још не и праву од многих, браћу Србе? Је ли паметно и умесно своје рођено грдити, омаловажавати и отуђивати, а међутим туђе и непријатељско подпомагавати и обдржавати? Јесмо ли икада ми, у белим доламама, које тако премудро обасипате разним погрдним и не народним именима, просили и молли за какве милостиње, било за нас лично, било за наше и ваше св. храмове у Турској? Има ли ова наша државица од нас у белим доламама али од оних без долама а из Турске више или мање користи? Има ли онаких међу нама крађа, убиства, разбојништва, прекора и т. д. као међу осталима? Нисмо ли ми међу онима који су највреднији трпељивији и најморалнији? Ни смо ли и ми међу осталима, па и међу првима који према себи и своме развиту прилично подпомажемо и књижевност? Да ли је икад од нас рушен постојећи ред, гажен закон, било непоштовањем власти и наређења; и да ли ни смо ми увек, немешајући се ни у какве политичне странке шумадинске, биле личне или државне, увек показивали највеће поштовање, и владоце сматрали као своје сопствене природне и праве, мимо владе нашег великог и честитог Султана? Па ако нам се одиста изнесу противне истине, или бар која, год — својски постараћемо се да се све оно што је неваљало од нас одклони, тешећи се потпуном надом и у будуће, као и досада, у боља и сретнија времена и у озбиљније и праведљивије људе из нашег милог и драгог нам Србског као и братског нам Бугарског народа. Напоследку нас око 3½ милиона чистих православних Срба у правој (Старој)

Србији примећавамо некој господи уредницима шумадинских Српских листова, да погрде на дела о нама и нашим српским крајевима, која издаје г. М. С. Милојевић ни најмање им не служе на част, јер грдећи њих нас све грде, нашу народност, све што је наше, па и све наше свете претке ружите и грдите, а где је Милојевић са нашим пословима и стварима о нама ту смо и сви ми са нашим горњих милиона главама. (Сљедују подииси од 122 Старо-срба, станујућих у Београду).

Беседа на дан св. Саве.

(Свршетак).

Такав правац народног васпитања, који би с једне стране обухватио све потребе друштвене, а с друге и све способности човечије, ја ћу, за разлику од *класичног* и *реалног* правца која пре споменух, назвати *практичним правцем*. Наш век обично се зове практичним веком; но у чему је његова практичност, ако не у томе, да развије све способности човека и да га тиме спреми да може намирити све потребе своје.

Но ма какав правац дао народном васпитању, опет оно неможе бог зна како напредовати, ако нема свију потребних зато услова. Па који су то услови? Тих услова има много, но ја ћу овде споменути само оне, који су најважнији.

Почем је школа темељ народном васпитању, то пре свега обраћам пажњу на услове школског васпитања. Први услов, од кога зависи успех школског васпитања јесте тај, да оно буде *обавезно* за свакога. Било је људи, а и читавих народа, који су мислили да не треба никога присиљавати да себе и своју породицу васпитава, него треба оставити свакоме на вољу, на његову сопствену увиђавност. Али данас сви увиђају да је тако умовање погрешно и за напредак човештва штетно. Колико ми је познато, прва је Пруска усвојила тај услов, па се искуством осведочило, да је радила паметно. Та скоро најмања држава у реду првих европских сила, по-

стаде данас тако рећи, господар света. Нема јаче силе, него што је знање. После Пруске почеше и остале државе европске уводити ту обвезу. Француска, која је с почетка тај услов усвојила онако у пола, као што је од прилике и код нас, сада тражи ту обвезу у најстрожијем смислу. Шта више, и сама Инглеска, која је досад највише била противна томе, сада јавно признаје да без обвезе нема правог напредка у васпитању.

Истина, то је жалосно, да се човек приморава да ради оно, што је очигледно у његову корист; али шта ћемо кад то опет сваки неувиди? И ако знање усавршава човека и уздиже га на ступањ правог човечанског достојанства, опет оно није тако примамљиво за неразвиите људе. Учити се значи трудити се. То је истина један од најплеменитијих трудова човечијих, али је опет труд. „Без муке, нема науке“ вели народна пословица. А сваки није вољан да се труди и мучи. Незнање има и своје примамљиве стране, има своја задовољства, која задржавају човека у том стању. Лењост, готованлук, банчење, то су свагдашњи верни сапутници незнања, и човек остављен сам себи, не може лако да се ослободи тих недостојних пратилаца. Ту је потребна општа друштвена снага. Кад друштво зна, да чланови његови без знања не могу бити корисни ни себи ни друштву и што је год више таквих чланова у једноме друштву, то је све већа сметња напредку целине, онда је оно дужно да употреби своју снагу да те сметње уклони с пута. То је задатак друштва. Друштво не може напредовати, ако чланови његови сметају један другоме, ако једни живе о трошку других; оно може напредовати само онда, ако сваки члан друштва живи у своме труду и своме зноју, ако сваки ради за све и сви за свакога. А да сваки може тако радити и живети, треба га најпре за то успособити, треба му дати потребна знања. Па за то друштво има права да свакога члана свога намора да се успособи за рад, без кога не може живети, а да не буде на терет друштву.

Готованима, трутовима нетреба да буде места у друштву људском.

Истина код нас има неке обвезе, али она није регулисана како ваља и тиме је отворено поље разним злоупотребама, то јест, једни се наморавају, а други не. С тога код нас свет гледа на ту обвезу, као неку неправду, а тога већ неби било, нити би могло бити, кад би она била општа за све. Што је опште, то ма како било тешко, није неправо.

Али није вајде ни присиљавати кога, да нешто ради, кад он није у стању да то ради. Свака друштвена мера има само онда смисла, кад се она може да изврши. С тога тај услов вреди тек онда, ако му се дода у помоћ и овај други, а то је, да васпитање буде *безилатно*. У многим државама европским тога услова није до сад било, па зато га сад и траже, а код нас тај услов постоји, код нас је васпитање *безилатно*. Дакле немамо потребе да тражимо оно, што већ имамо. Но ја овде обраћам пажњу на тај услов у толико, у колико хоћу тиме да кажем то, да бригу о васпитању нетреба остављати појединима, родитељима деце, него ту бригу треба да прими на се само друштво и оно да чини све жртве око народног васпитања. До душе, наш народ љуби просвету и цени знање, па често изјављује да нежали никаквих жртава на ту цељ; али опет, кад се од њега потраже мало већи издатци у то име, он се показује веома штедљив. А то бива с тога, што већина код нас неуме да разликује издатке, који се чине на продуктивну радњу, од издатака који се чине на радњу непродуктивну. То што се потроши око народног васпитања, награђује се обилатим плодом. С тога ако хоћемо да нам народно васпитање пође правилнијим путем и да иде бржим кораком, те да колико толико сустижемо остале народе европске, који су у томе далеко од нас измагли, онда Богме морамо чинити многе веће жртве у име народног васпитања, него што смо до сад чинили. Свака сувишна штедња у томе, може имати врло рђавих последица за општи напредак нашег народа.

Поред та два услова, која вреде за школско васпитање, треба још да споменемо и трећи услов, који вреди за народно васпитање у опште, како оно у школи, тако и оно ван школе: тај трећи услов јесте *слобода*.

„Васпитање је нужно, вели један од најбољих наших књижевника, да би се слобода одржала и разумно употребила; али је и слобода за васпитање нужна“. ¹⁾ У средњем веку, веку мрака и незнања, кад су народним васпитањем управљали они привилегисани сталежи, који су сва права себи приграбили, а све дужности народу оставили, није се допуштала слобода васпитања за то, да неби народи тим путем брзо дошли до свести и увиђавности, да су сва преимућства њихових бездужних великаша измајсторисана и незаконита. Они су тада васпитавали народ само у толико, у колико да уме вршити задате му дужности, поштовати повластице својих великаша и чувати се слободе, којом су га они плашили, као неким бауком! Отуда и дан-данашњи, кад је идеја једнакости и братства проникла кроз све слојеве друштва људског и кад нико нема правог интереса да спречава слободу васпитања, траје још онај страх од слободе, који су умели мрачњаци да улију у безазлено срце простог народа, да се он и данас готово више боји слободне мисли, него рђавог дела. Крајње је време, да се једном отресемо те неосноване плашње, која много смета успеху народног васпитања. „Може се рећи, да се слобода и васпитање узајамно осигуравају и напред покрећу. У слободи сваки дели бригу о свему, што се свију тиче; ту се јавно проматра и осветљава не само унутрашњи живот народа, него и његове свезе са осталим светом. Слобода отвара свима члановима друштва поље јавних послова и тиме развија општу свест и општу љубав за добро свију и свакога; она гаји у друштву сугласност осећања, мишљења, интереса. Слободним и јавним пре-

¹⁾ Види полит. речник В. Јовановића свеска В. „Васпитање“.

тресањем општих питања, навикава се сваки, да баца поглед даље, него што би лична саможивост догледати могла. Слобода уводи у обичај јавне зборове и договоре, удружује духове у политичкој и научној цели, па тиме даје људма прилике за размену својих мисли, свога знања и свога искуства“.¹⁾ Кад је слобода тако потребна за успех сваког рада, онда разуме се да је она још више потребна за успех таког рада, као што је проповедање вечне истине, којој наука служи.

Истина, човек може да на зло употреби и слободу као и свашта друго; али та злоупотреба не изузима и њену разумну и корисну употребу. „Да се људи могу навићи, па да само разумно употребљују слободу, вели знаменити државник француски Тјер, нема другог сигурнијег начина, него дуго-времено упражњавање у слободи“.

Накратко: ако дамо такав практичан правац народном васпитању, који ће обухватити све потребе народне и све способности човечије и ако прибавимо главне услове, које сад споменух, онда се тек можемо с правом надати да ће Србија постати средиште просвете међу јужним словенима, одакле ће светлост науке и истине обасјати и оне мрачне покрајине у којима наша браћа живе, те да и они у тој светлости виде куда им ваља тежити и шта им треба тражити.

Само тим путем, путем просвете можемо се спремити да извршимо оно велико дело народног ослобођења и уједињења, што су нам предци наши као аманет завештали; да можемо друге ослободити, треба сами да имамо слободне главе и да не зависимо више од туђе памети.

Завршујући ову беседу, ја напомињем оно, што сам још пре три године на једном збору казао:

„Наша је земља мала, наша је морална и материјалина снага још нејака. Положај наш и нашег народа у садашње доба тежак је, па потребна је сва памет свесних и поштених патриота и разумно употребљење свију удесних прилика, —

¹⁾ Види полит. речник, В. Јовановића, свеска В. „Васпитање“.

те да се од косовских развалина спасе бар ово мало српства, што је кроз неколико црних векова сузама и клетвом читавих параштаја преостало за спомен величине једног несрећног народа. Племенски сепаратизам и поцепаност, партајске омразе и освете, незнање и запуштеност народа за дугог трајања тешке системе туторства и пре нас је упропашћавало. Време је да се освестимо и приберемо у једно велико коло; време је да према туђинству станемо сви сложено под један барјак, барјак слободног и уједињеног српства, које ће у свези са другим братским племенима створити државну заједницу и бити уточиште и носилац цивилизације на истоку, а тиме и Европи јемац поредка и мирног развитка. Само тако можемо још залечити грдне ране нашег народа, само тако можемо у неколико држати корак са великим народима, који су своје државно јединство довршили, па сада на великом ступњу светске образованости и силе предњаче у човештву. С тога и велим да ће садашњем појасу нашем бити највећа заслуга и слава, ако му пође за руком да прокрчи и осигура пут сталном унутрашњем развиту на темељу искуства и науке, уставности и законитости, те да се све врлине и способности, све поштене тежње и трудови сусретају на пољу племените борбе речи и ума за унапређење народно, па тиме да се прикупи сва снага народна и буде готова, кад куцне час, да се јави уједињеном пред непријатељем“.

Дај Боже, да се оно велико дело народног уједињења, које је на темељу просвете одпочето под владом славних Неманића, потпуно доврши под владом славних Обреновића!

Катедре јепаркија у Србији.

(Наставак).

II.

Довде смо говорили о јепаркијама, које је по казивању српских летописаца, основао сам св. Сава, и то онда, кад је

у Србији установљавао српску пародно-црквену јерархију, удешену по правилима свете православне цркве источне и светих отаца. Овако уређена српска црквена јерархија, трајала је све донде, док се с њом нису сукобиле политичке прилике, које је изазваше, да своју дотадашњу управу умножи са већим чиновачлством у српској цркви. Нарочито за владе краља Милутина, — од кад се управо и почиње ширење с поља и освојење, у српској државној политици, — српска црква добила је већи значај, и поширила је своје границе и даље, — у земљама, које је краљ Милутин очистио од Грка и Бугара.

Према раширеним границама, потребно је било да се и српска црквена управа шири. С тога видимо, да је за време Милутиново, основано било још две јерархије, а наиме: *Мачванска* и *Звечанска* (или Бањска). Доцније, баш при свршетку владе Милутина, спомиње се још једна нова јерархија — *Кончуљска*.

Ми не знамо, која је од њих пре основана, по судећи по томе, што је Драгутин уступио свом брату престо и наставио се у Мачви, рекли би, да је баш поводом тим најпре установљена била јепископија Мачванска; па ју с тога овде прву и стављамо.

13., Епархија Мачванска.

Мачвом се звала област, што лежи на десној обали реке Саве, почев од утока Дрине до Мораве. За време првих Неманића, Мачва није никако припадала српској држави, него је била у рукама Грка, а доцније и Маџара. У другој половини XIII. в., њом су владали Маџари, који је уступе старијем брату Милутиновом — Драгутину, као васалу, да њом управља. Тада је на сву прилику и основана била у њој нова православна катедра јепископска. По смрти Драгутина, њом овлада Милутин. Незна се, где је управо била столица јепископа мачванског. Може бити, да је она била и

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

у самом данашњем Зворнику, на левој обали р. Дрине, а на граници Босне. Али свакојако, њу никако не треба мешати са јепаркијом београдском, — као што то неки чине. — Она није дуго постојала.

14., Епаркија Звечанска или Бањска.

Варош Звечане, лежала је западно од Митровице, а то је северо-западни угао косова поља, баш при утоку реке Ситнице у Ибар. Манастир бањски, са храмом архиђакона Стевана, сазидао је краљ Милутин. и удаљен је био два сахата од варошице, — управ крај реке бањске, где утиче она у Ибар. Ту — у манастиру, била је и катедра јепископа звечанског или бањског, коју је основао краљ Милутин. Ово нису две јепаркије, већ једна, само што се један пут зове по имену вароши — звечанска, а други пут по катедралном манастиру — бањска. Да је ово цела истина, најбоље се види из тога, што се архијеп. Данило II., који је до постановљења за архијепископа српског био јепископ бањски, зове у званичним актима и бањски и звечански. Под Милутином она је била основана, а доцније уништена. Али под Дечанским и Душаном, била је наново установљена.

Кад су Турци завладали Србијом, манастир бањски претворен буде у џамију. Зацело је у то време и катедра јепископска уништена.

15., Епаркија Кончуљска.

Незна се насигурно, кад је катедра основана, јер се ова јепаркија тек у време последње владе Милутинове спомиње. Свакојако, она није постојала за времена св. Саве, него тек доцније. Исто тако незна се ни на ком је месту била. Даничић у свом речнику вели, да је постојао некакав манастир *Кончуљ*, — тако негде око бугар мораве, мало даље од вароши Врање; па тврди, као да је баш у том манастиру и била столица јепископа кончуљског. Али у „Житију“ архи-

јепископа Данила II., спомиње се други један манастир такође кончуљ са храмом св. Николаја чудотворца, који лежи ту негде око Ибра. На сву прилику овде је и била катедрa јепис. кончуљског.

Осем ове три јепископије, под управом српског архијепископа, била је још :

16., Епаркија Нишка.

Већи део ове области, припадао је још од времена Стевана Немање I. србима, али саму варош Ниш очистили су Срби од Бугара тек доцније при Стевану Дечанском. Пре Дечанског, нигди се у хрисувама не спомиње, каква је ту била јепаркија. Са освојењем вароши, прешла је и стара катедрa нишка под власт српског архијепископа. Као таква, она је доцније и под патријарсима постојала. У почетку XVIII. века, добила је титулу митрополије и архијепископије.

(Наставиће се).

К њ и ж е в н о с т .

Изашао је позив на књигу „*Тајне женских манастира у Неапољу у Италији*“ коју је посрбио Ж. Јовичић катихета гимназије београдске. Назив ове књиге као да је саблазнио неке људе, бар с погледом на свештено лице од кога се оваква књига на свет издаје. Но издаваоц довољно је оградно себе од подобних подметања кад је у позиву свом рекао, да он жели и хоће да том интересном књигом изнесе облик западњег калуђерства, те да тиме сваки може оценити како међу њима и међ нашим калуђерима стоји грдна и преградна разлика у животу и у моралу, и да ови последњи при оваквом националном уређењу и склопу наших манастира никад не могу ни бити оно, што је било духоненство тога реда у Италији, гди се од главе почињао квареж на се систематички проводио у све ниже слојеве тога језуитског уређења.

Књига ће изнети 20—22 штампаних табака, а кошта само 10 гроша чар. а вреди да је набави сваки које само у стању.